

## การคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในระบบราชการ

### Corruption in Selling and Buying Positions in the Thai Bureaucratic System

ผศ.ดร. ชินนะพงษ์ บำรุงทรัพย์ ผศ.ดร. เพ็ญแข ศิริวรรณ นางพวงสร้อย เพชรประพันธ์ นายต่อยศ วงศ์สุนทร

นางวลัยพร ธรรมวงศา นายเศรษฐ์ จรัส ธรรมเสนา

ภาควิชาคณิตศาสตร์และสถิติ คณะวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และ

สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

#### บทคัดย่อ

จากการสำรวจความคิดเห็นของข้าราชการตั้งแต่ระดับ 7 ขึ้นไป ที่สังกัดกระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงคมนาคม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงการคลัง และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค จำนวนทั้งสิ้น 2,668 ราย พบว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในหน่วยงานราชการ ได้แก่ ปัจจัยที่เอื้ออำนวยหรือมูลเหตุ/แรงจูงใจที่ทำให้มีการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่ง ทัศนคติที่มีต่อการเลื่อนตำแหน่ง/แต่งตั้งโยกย้าย รายได้ เพศ ระดับการศึกษา และอายุ ซึ่งมูลเหตุและแรงจูงใจที่ทำให้เกิดการทุจริตคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในระบบราชการ ได้แก่ 1) ค่านิยมทางสังคม 2) โครงสร้างองค์กร 3) ผลประโยชน์ที่ได้รับทั้งทางตรงและทางอ้อมจากตำแหน่งหน้าที่ 4) ความไม่ซื่อสัตย์สุจริตของบุคคล 5) ความบกพร่องในระบบการแต่งตั้งโยกย้าย/เลื่อนตำแหน่ง 6) การแทรกแซงของนักการเมือง และ 7) สภาพแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม สำหรับวิธีการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในระบบราชการ มีหลายวิธี เช่น ซื้อขายตำแหน่งผ่านคนใกล้ชิดหรือคนสนิท นักการเมือง พ่อค้า นักธุรกิจ การให้ของขวัญของกำนัล ซึ่งการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในระบบราชการ มีผลกระทบใน 2 ระดับ คือ ผลกระทบต่อข้าราชการในหน่วยงาน ทำให้ข้าราชการหมดขวัญและกำลังใจในการทำงาน โดยเฉพาะข้าราชการที่มีความตั้งใจในการทำงาน หมัดศรัทธาและขาดการยอมรับในตัวผู้บังคับบัญชา ทำให้ข้าราชการชั้นผู้น้อยเกิดพฤติกรรมเลียนแบบในการซื้อขายตำแหน่ง และทำให้ข้าราชการที่มีความรู้ความสามารถขาดโอกาสที่จะเจริญก้าวหน้า และมีผลกระทบต่อระบบราชการโดยรวม เนื่องจากการนำระบบอุปถัมภ์มาใช้ในการพิจารณาแต่งตั้ง โยกย้าย เลื่อนตำแหน่ง ซึ่งส่งผลเสียต่อระบบราชการ

#### Abstract

From the results of survey on opinion of 2,668 government officials from level 7 and above who were under the Ministry of Interior, Ministry of Education, Ministry of Public Health, Ministry of Transport, Ministry of Agriculture and Cooperatives, Ministry of Finance and the Royal Thai Police both in the central as well as in the regions, it was discovered that the factors that affect corruption in position transaction in government organization were the factor that favored or was the cause/motivation leading to corruption in position transaction, attitude towards promotion/ appointment/ transfer, income, gender, educational level and age. The cause and motivation favoring corruption in position transaction were 1) Social values 2) Organizational structure 3) Direct and indirect benefits obtained from holding their position 4) Personal integrity 5) Defective system in the appointment/ transfer / promotion 6) Interference of politicians 7) Economics and social environments. There were several methods of corruption in position transactions in the government system, for example, position transaction through intimate or close friends, politicians, merchants, business persons, gifts or presents. Such corruption had 2 levels of impact, namely, impact on government officials in the organization against morale of those with good intention to work

that reduced their devotion and trust in their supervisor, while lower ranking officials would imitate their position transaction behavior making capable officials miss the opportunity to advance in their career. Other overall impact in introducing patronage system in consideration for the appointment, transfer and promotion would include low morale and discouragement of government officials in the performance their duty which was considered to be detrimental to the government system.

## 1. บทนำ

การคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในระบบราชการเป็นสาเหตุที่นำไปสู่ปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ โดยถือเป็นกระบวนการนำบุคคลที่ไม่เหมาะสมเข้าสู่ตำแหน่ง เพื่อที่จะได้มีอำนาจหน้าที่ในการบริหารหรือปฏิบัติราชการ และจะได้มีอำนาจหน้าที่นั้นแสวงหาผลประโยชน์อันมิชอบด้วยกฎหมายเพื่อตนเองหรือบุคคลอื่นต่อไป

แม้ว่าจะมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ ทัศนคติ พฤติกรรม และปัจจัยต่าง ๆ ที่เป็นสาเหตุของการทุจริตแต่ละเรื่อง รวมทั้งข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อป้องกันปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการในเรื่องต่าง ๆ มาเป็นจำนวนมากแล้วก็ตาม แต่ก็ยังคงปรากฏเหตุการณ์หรือข้อเท็จจริงต่าง ๆ ที่เป็นผลเสียหย่อนเกิดจากการทุจริตและประพฤติมิชอบตลอดมา เพราะการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการเป็นปลายเหตุของปัญหาที่ปรากฏขึ้น การศึกษาดังกล่าวจึงเป็นเพียงการศึกษาถึงปลายเหตุของพฤติกรรมหรือการกระทำที่เป็นการทุจริตและประพฤติมิชอบเท่านั้น ซึ่งเมื่อมีการลงโทษผู้กระทำความผิดดังกล่าว และแต่งตั้งบุคคลใหม่มาดำรงตำแหน่งแทนที่ผู้ดำรงตำแหน่งรายเดิมแล้ว ก็มักจะพบปัญหาการทุจริตเกิดขึ้นซ้ำอีกแต่อาจมีรูปแบบและวิธีการในการทุจริตและประพฤติมิชอบที่แตกต่างกันออกไปบ้าง ดังนั้น หากจะทำการศึกษาวินิจฉัยสาเหตุของปัญหาแต่เพียงส่วนเดียวจะไม่สามารถแก้ไขปัญหาการทุจริตและประพฤติมิชอบได้ เพราะต้นเหตุของปัญหาที่แท้จริง คือ “ตำแหน่ง” ของบุคคล ซึ่งเป็นที่มาของอำนาจที่เป็นช่องทางให้เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือข้าราชการได้มีโอกาสดำเนินการแสวงหาผลประโยชน์อันมิชอบด้วยกฎหมายได้ โดยใช้ “ตำแหน่ง” เป็นเครื่องมือในการทุจริตคอร์รัปชัน ดังนั้น “ตำแหน่ง” จึงเป็นสิ่งที่สำคัญมากที่สุดที่จะสามารถนำเข้าสู่กระบวนการในการแสวงหาผลประโยชน์โดยมิชอบด้วยกฎหมายได้ง่าย และก่อให้เกิดความพยายามในรูปแบบต่าง ๆ ที่จะเข้าสู่ตำแหน่งดังกล่าว อาทิ การคิดค่าตอบแทนในทางเศรษฐศาสตร์ โฉนด

ของ “การลงทุน” เพื่อเข้าสู่ “ตำแหน่ง” ที่สามารถแสวงหาผลประโยชน์ที่ก่อให้เกิดกำไรคู่กับการที่ได้ลงทุนไป โดยการลงทุนนี้จะกระทำต่อผู้บังคับบัญชา หรือผู้ที่มีอำนาจในการพิจารณาแต่งตั้ง เลื่อน ลด ปลด ย้าย เจ้าหน้าที่ของรัฐหรือข้าราชการในตำแหน่งต่าง ๆ

การคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในระบบราชการมีสาเหตุมาจากการที่บทบัญญัติของกฎหมายให้อำนาจผู้บริหารหน่วยงานใช้ดุลพินิจได้อย่างกว้างขวางในการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งข้าราชการในทุกระดับ โดยมีได้มีกลไกทางกฎหมายที่รัดกุมในการควบคุมตรวจสอบการใช้ดุลพินิจหรืออำนาจดังกล่าว จึงทำให้การซื้อขายตำแหน่งในระบบราชการกระทำได้ง่ายโดยวิธีการต่าง ๆ เช่น การระบอบอุปถัมภ์ของสังคมไทยในอดีตมาใช้เป็นเครื่องมือในการให้หรือเรียกรับประโยชน์ใด ๆ แก่ตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมในการพิจารณาแต่งตั้งบุคคลให้ดำรงตำแหน่งของข้าราชการ และส่งผลให้เกิดปัญหาการทุจริตคอร์รัปชันในลักษณะต่าง ๆ ตามมา จึงสมควรที่จะได้มีการศึกษาถึงสาเหตุของปัญหา แนวทางแก้ไข และมาตรการป้องกันการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในระบบราชการ

## 2. วัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย

- 1) เพื่อศึกษาคุณลักษณะทั่วไปของข้าราชการในแต่ละหน่วยงานที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง
- 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่เอื้ออำนวยหรือมูลเหตุแรงจูงใจที่ทำให้มีการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่ง
- 3) เพื่อศึกษาทัศนคติที่มีต่อการทุจริตคอร์รัปชันของข้าราชการ
- 4) เพื่อศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับเกณฑ์ในการแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อนตำแหน่งข้าราชการ

- 5) เพื่อศึกษาการทุจริตคอร์รัปชันในหน่วยงาน
- 6) เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทุจริตคอร์รัปชันในหน่วยงาน
- 7) เพื่อเสนอแนวทางที่เหมาะสมในการแก้ไขและป้องกันปัญหาการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในระบบราชการ

### 3. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1) ผลการวิจัยครั้งนี้จะทำให้ทราบข้อมูลพื้นฐาน เพื่อสามารถนำไปปรับใช้ในการเสนอมาตรการความเห็น หรือข้อเสนอแนะต่อคณะรัฐมนตรี รัฐสภา ศาล หรือคณะกรรมการตรวจเงินแผ่นดิน เพื่อให้มีการปรับปรุงการปฏิบัติราชการหรือวางแผนโครงการของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานของรัฐ เพื่อป้องกันและปราบปรามการทุจริตต่อหน้าที่ การกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ราชการ หรือการกระทำความผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ในการยุติธรรม ตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542 มาตรา 19 (8)

2) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถใช้ข้อมูลและข้อเสนอแนะเพื่อนำไปใช้ประกอบการพิจารณากำหนดแนวทางที่เหมาะสมในการป้องกันและปราบปรามการทุจริตหรือคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในระบบราชการ

3) เป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาปัญหาเกี่ยวกับการป้องกันและปราบปรามการทุจริต โดยเฉพาะการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในระบบราชการ เพื่อจะได้ใช้เป็นข้อมูลในการศึกษาค้นคว้าทางวิชาการด้านอื่น ๆ ต่อไป

4. ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ผู้ทํากิจการศึกษาเฉพาะข้าราชการในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ซึ่งสังกัดกระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงคมนาคม กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการคลัง และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ

### 5. สมมติฐานของการศึกษาวิจัย

1) ข้าราชการที่สังกัดต่างหน่วยงานกันจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยเอื้ออำนวย/มูลเหตุ/แรงจูงใจที่ทำให้มีการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งแตกต่างกัน

2) ข้าราชการที่สังกัดต่างหน่วยงานกันจะมีความคิดเห็นต่อการรับขึ้นในการซื้อขายตำแหน่งแตกต่างกัน

3) ข้าราชการที่สังกัดต่างหน่วยงานกันจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับเกณฑ์ในการแต่งตั้งโยกย้าย/เลื่อนตำแหน่งแตกต่างกัน

4) ข้าราชการที่สังกัดต่างหน่วยงานกันจะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับการทุจริตคอร์รัปชัน ในหน่วยงานแตกต่างกัน

5) ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการทุจริตคอร์รัปชันในหน่วยงาน ได้แก่ คุณลักษณะทั่วไปของข้าราชการ ที่คนคิดต่อการคอร์รัปชันและปัจจัยที่เอื้ออำนวยหรือมูลเหตุ/แรงจูงใจที่ทำให้มีการคอร์รัปชัน

### 6. วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ในที่นี้ผู้วิจัยได้สรุปเฉพาะประเด็นเนื้อหาที่สำคัญจากการทบทวนวรรณกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการวิจัยเรื่องนี้ โดยแบ่งเนื้อหาออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) ความหมายของการทุจริตคอร์รัปชันและการซื้อขายตำแหน่งในระบบราชการ และ 2) ปัจจัยของการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในระบบราชการ

#### 6.1 ความหมายของการทุจริตคอร์รัปชันและการซื้อขายตำแหน่งในระบบราชการ

##### 6.1.1 ความหมายของการทุจริตคอร์รัปชัน

Black's Law Dictionary [1] ได้ให้คำอธิบายว่าคอร์รัปชัน คือ การกระทำซึ่งมีเจตนาที่จะให้ผลประโยชน์บางอย่าง ซึ่งไม่สอดคล้องกับหน้าที่ราชการและสิทธิของผู้อื่นการกระทำของข้าราชการหรือผู้ได้รับความไว้วางใจ ซึ่งโดยมิชอบด้วยกฎหมายและไม่ถูกต้อง ใช้สถานภาพหรือหน้าที่ที่ผลประโยชน์สำหรับตนเองหรือผู้อื่น โดยขัดกับหน้าที่และสิทธิของผู้อื่น

พวงเพชร สุรัตน์วิกุล และ สุพัตรา เพชรมณี [2] กล่าวว่า การคอร์รัปชัน ในวงราชการนั้นไม่ได้หมายความว่าความถึงการโยกย้ายเงินทองหรือทรัพย์สินผลประโยชน์ต่าง ๆ เพียงอย่างเดียว หากรวมถึงการกระทำต่าง ๆ ที่เอื้ออำนวยผู้ว่าจ้าง คือ ประชาชนหรือรัฐบาลทุกกรณี

อมร รัชชาสัตย์ [3] กล่าวว่า "คอร์รัปชัน" เป็นคำที่มีความหมายกว้างขวาง หมายความว่าความถึงถึงการกระทำใด ๆ ที่หย่อนยานหรือสร้างความเสื่อมโทรมในประการต่าง ๆ ที่ทำให้มาตรฐานที่ตั้งไว้ต้องถดถอยลงไม่ถึงระดับที่ต้องการ

ทินพันธุ์ นาคะตะ [4] ได้ให้ความเห็นว่า การคอร์รัปชัน ได้แก่ การใช้อำนาจหน้าที่เพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวในลักษณะที่ผิดกฎหมายและผิดหลักศีลธรรม ผลประโยชน์ดังกล่าวนั้นมีทั้งเงินและสิ่งที่มีค่าอื่น ๆ ยิ่งกว่านั้นการคอร์รัปชันยังมีความหมายรวมถึงการใช้ระบบพวกพ้องในวงราชการด้วย

จากความเห็นของนักวิชาการหลาย ๆ ท่าน อาจสรุปความหมายของคำว่า “คอร์รัปชัน” หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้ตำแหน่งหรืออำนาจหน้าที่ในการแสวงหาผลประโยชน์ให้แก่ตนเองหรือผู้อื่นซึ่งถือว่าเป็นการกระทำโดยมิชอบด้วยกฎหมาย

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้แปลคำว่า “การทุจริต” และประเพณีมิชอบในวงราชการให้ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Corruption” [5] ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงคำว่า การทุจริตและการคอร์รัปชันในทางใดทางหนึ่งแล้วย่อมมีความหมายเช่นเดียวกัน

#### 6.1.2 ความหมายของการซื้อขายตำแหน่งในระบบราชการ

จากการทบทวนวรรณกรรมสรุปได้ว่า การซื้อขายตำแหน่งในระบบราชการ หมายถึง การที่เจ้าหน้าที่ของรัฐผู้มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการใช้ดุลพินิจพิจารณา การสั่ง การออกกฎ ระเบียบ หลักเกณฑ์ หรือวิธีการ ในการกำหนดตำแหน่ง การบรรจุและแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่ง การสับเปลี่ยนหน้าที่ การย้ายการโอน การเลื่อนขึ้นแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในระดับที่สูงขึ้น การเลื่อนขึ้นเงินเดือน ของข้าราชการได้ใช้ดุลพินิจพิจารณา หรือใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่ที่กล่าวข้างต้นช่วยเหลือให้ข้าราชการผู้ใดได้รับประโยชน์ที่สมควรได้โดยชอบหรือมากเกินไปที่ควรจะได้จากการใช้ดุลพินิจ หรือการใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่ตามที่กล่าวข้างต้น เพื่อแลกเปลี่ยนกับผลประโยชน์ตอบแทนสำหรับตนเองหรือผู้อื่นที่เป็นทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด เช่น การลดราคา การรับความบันเทิง การรับบริการ การมีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล การได้รับการส่งเสริมให้มีความสัมพันธ์ใด ๆ ระหว่างบุคคล หรือประโยชน์อื่นใดในลักษณะเดียวกัน ซึ่งทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดนั้นอาจได้มาก่อนหรือหลังการใช้ดุลพินิจ หรือการใช้อำนาจในตำแหน่งหรือหน้าที่ ไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม ซึ่งอาจสรุปได้ว่า “การซื้อขายตำแหน่ง” เป็นคำที่ใช้เปรียบเทียบกับ โดยมีได้มุ่งหมายถึงความหมายที่แท้จริงของ “การซื้อขาย” ตามกฎหมายโดยทั่วไป แต่หมายถึง การนำวิธีการต่าง ๆ

ในระบบอุปถัมภ์มาใช้เพื่อแลกเปลี่ยนหรือตอบแทนกับการได้รับตำแหน่งนั้น

#### 6.2 ปัจจัยของการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในระบบราชการ

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการทุจริตและคอร์รัปชันที่ผ่านมานับแต่อดีตจนถึงปัจจุบันพบว่าปัจจัยของการคอร์รัปชันยังคงมีที่มาจากปัจจัยเดิม ๆ ซึ่งพอสรุปได้ว่าที่มาของการคอร์รัปชันเกิดจากปัจจัย 2 ประการ คือ 1) ปัจจัยภายในของผู้คอร์รัปชันโดยทั่วไป และ 2) ปัจจัยภายนอกของผู้คอร์รัปชันโดยทั่วไป

##### 6.2.1 ปัจจัยภายในของผู้คอร์รัปชันโดยทั่วไป

ในการคอร์รัปชันนั้น ผู้กระทำความผิดเป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมภายนอกที่เข้ามกระทบปัจจัยภายในของผู้ นั้น ซึ่งในเรื่องนี้ สุทธิ อากศฤกษ์ [6] กล่าวถึง “มูลเหตุแห่งคอร์รัปชัน” ซึ่งสามารถนำมาอนุมานเป็นปัจจัยภายในจิตใจของผู้คอร์รัปชัน ได้ดังนี้

(ก) โอกาส เมื่อมีช่องทางหรือโอกาสที่ตนเชื่อว่าเมื่อกระทำลงไปแล้วจะไม่ถูกจับได้

(ข) สิ่งจูงใจ เมื่อมีโอกาสแล้วก็ต้องพิจารณาต่อไปว่ามีสิ่งจูงใจหรือไม่อย่างไร

(ค) การเสี่ยงภัย ต้องพิจารณาว่า หากกระทำลงไปแล้ว ผลที่ได้จะคุ้มค่าหรือไม่ หากกรณีถูกจับได้

(ง) ความซื่อสัตย์ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญ หากข้าราชการ พนักงาน และเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความซื่อสัตย์แล้ว ถึงแม้จะมีโอกาสก็ย่อมจะไม่พึงปรารถนากระทำการคอร์รัปชันเป็นแน่

องค์ประกอบประการ 3 ประการแรก พอจะหาทางป้องกันได้ แต่ความไม่ซื่อสัตย์นี้เป็นเรื่องที่ป้องกันและปราบปรามได้ยาก

##### 6.2.2 ปัจจัยภายนอกของผู้คอร์รัปชันโดยทั่วไป

ปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อบุคคลโดยพฤกษศาสตร์ ผ่องแผ้ว [7] กล่าวถึง “มูลเหตุแห่งการฉ้อราษฎร์บังหลวง” สรุปได้ดังนี้

(ก) ปัจจัยจากสภาพแวดล้อมทางสังคม เนื่องจาก การที่คนในสังคมเข้าใจไขว่ขวายไปว่า การคอร์รัปชันไม่ถือว่าเป็นสิ่งชั่วร้าย และไม่มีความผิด เพราะไร้ซึ่งสภาพบังคับตามกฎหมาย

และมองเห็นถึงประโยชน์ของการให้ และการรับประโยชน์จากการคอร์รัปชัน ส่งผลให้เกิดการคอร์รัปชัน

(ข) บังคับจากการบริหารราชการที่ขาดประสิทธิภาพ หรือ การปกครองบังคับบัญชาที่หละหลวม ทำให้เกิดการขาดการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังทั้งภายในองค์กรและประชาชน เป็นผลให้การคอร์รัปชันยังคงดำรงอยู่ต่อไป หรือเมื่อมีการบังคับใช้กฎหมายก็ไม่กระทำอย่างจริงจัง

(ค) บังคับจากกฎหมายหรือระเบียบมีช่องว่าง หรือข้อบกพร่อง การนำประสบการณ์ในการบังคับใช้กฎหมายมาใช้เป็นช่องทางในการกระทำผิด ทั้งนี้อาจเป็นกรณีการใช้เทคนิคที่มีขอบในการตีความกฎหมาย หรือบทบัญญัติของกฎหมายเองเปิดโอกาสให้มีการแสวงหาประโยชน์ได้โดยที่ผู้ร่างกฎหมายคาดคิดไม่ถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีการนำเอาหลักกฎหมายอาญามาเป็นเกณฑ์ในการให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ถูกลงโทษเพราะการคอร์รัปชัน หรือบางครั้งก็นำเอาหลักกฎหมายอาญานั้นเองมาเป็นเครื่องมือในการคอร์รัปชันด้วย อันเป็นผลให้ผู้กระทำผิดไม่ต้องรับโทษ หรือรับโทษน้อยลง

## 7. ระเบียบวิธีวิจัย

### 7.1 วิธีดำเนินการวิจัย

การสำรวจความคิดเห็นของข้าราชการที่มีต่อการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในระบบราชการ ใช้วิธีการวิจัย 2 แบบ คือการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการสำรวจ ส่งแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างกรอก และ การวิจัยเชิงคุณภาพโดยการสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) และการวิเคราะห์เอกสาร

### 7.2 ประชากรเป้าหมาย

ประชากรเป้าหมายได้แก่ ข้าราชการตั้งแต่ระดับ 7 ขึ้นไป ซึ่งสังกัดกระทรวงมหาดไทย กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงคมนาคม กระทรวงสาธารณสุข การทรวงการคลัง และสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค

### 7.3 การสุ่มตัวอย่าง

ในการสุ่มตัวอย่างเพื่อสำรวจความคิดเห็นของข้าราชการ ใช้วิธี Cluster Sampling โดยสุ่มตัวอย่างข้าราชการในส่วนกลาง 7 กลุ่มหน่วยงานดังกล่าว หน่วยงานละไม่ต่ำกว่า 100 ราย และสุ่มตัวอย่างข้าราชการในส่วนภูมิภาค ทั้ง 4 ภาค ได้แก่ ภาคเหนือ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ โดยสุ่มเลือกจังหวัดแบบ Purposive Sampling ภาคละ 3 จังหวัด กำหนดจำนวนภาคละ 175 ตัวอย่าง รวมตัวอย่างทั้งสิ้น 700 ราย

ในการสุ่มตัวอย่างเพื่อสัมภาษณ์เจาะลึกข้าราชการ ใช้วิธี Purposive Sampling โดยสัมภาษณ์เจาะลึกข้าราชการในส่วนกลาง จำนวน 12 ราย และข้าราชการในส่วนภูมิภาค จังหวัดละ 4 ราย รวมจำนวนตัวอย่างที่สัมภาษณ์เจาะลึกทั้งหมด 60 ราย

### 7.4 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยแบ่งแบบสอบถามออกเป็น 4 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ข้อมูลส่วนตัว ส่วนที่ 2 บังคับที่เอื้ออำนวยหรือมูลเหตุ/แรงจูงใจที่ทำให้มีการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่ง ส่วนที่ 3 ทัศนคติที่มีต่อการทุจริตคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในระบบราชการ ส่วนที่ 4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับเกณฑ์ในการแต่งตั้งโยกย้าย/เลื่อนตำแหน่งข้าราชการ และทำการทดสอบแบบสอบถาม (Pre-test) โดยนำแบบสอบถามที่สร้างขึ้นไปใช้กับข้าราชการที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง ซึ่งจากการทดสอบแบบสอบถาม พบว่า มีค่าความเชื่อถือได้ของแบบสอบถามส่วนที่ 2 เท่ากับ 0.714 ค่าความเชื่อถือได้ของส่วนที่ 3 เท่ากับ 0.816 และค่าความเชื่อถือได้ของส่วนที่ 4 เท่ากับ 0.734

### 7.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ

ก. การสำรวจด้วยแบบสอบถาม ในส่วนกลางใช้วิธีส่งแบบสอบถามไปให้กลุ่มตัวอย่างกรอกเองโดยส่งทางไปรษณีย์ และในส่วนภูมิภาคใช้วิธีการสัมภาษณ์ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเดือนพฤศจิกายน 2545 ถึงเดือนมีนาคม 2546

ข. การสัมภาษณ์เจาะลึก ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง เพื่อให้ได้รายละเอียดในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตคอร์รัปชันในการแต่งตั้งโยกย้าย/เลื่อนตำแหน่งข้าราชการ เช่น การรับทราบ หรือการเคยมีส่วนเกี่ยวข้องหรือได้รับการแต่งตั้งโยกย้าย/เลื่อนตำแหน่งอย่างไม่เป็นธรรม ตลอดจนผลกระทบที่เกิดขึ้นและแนวทางแก้ไขปัญหาดังกล่าว

การเก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ ใช้วิธีการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ ซึ่งประกอบด้วย รายงานการวิจัย วิทยานิพนธ์ เอกสารราชการ หนังสือพิมพ์ และสื่อต่าง ๆ

## 7.6 การวิเคราะห์ข้อมูล

7.6.1 วิเคราะห์ความเชื่อถือได้ของแบบสอบถาม โดยใช้ Reliability Analysis

7.6.2 วิเคราะห์คุณลักษณะทั่วไปของข้าราชการโดยใช้ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

7.6.3 การศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการในหน่วยงานต่าง ๆ เกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้ออำนวยหรือมูลเหตุ/แรงจูงใจที่ทำให้มีการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งทัศนคติที่มีต่อการทุจริตคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งเกณฑ์การแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อนตำแหน่งข้าราชการ และการทุจริตคอร์รัปชันในหน่วยงาน โดยจำแนกตาม หน่วยงานที่สังกัด สถานภาพสมรส และรายได้วิเคราะห์โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบจำแนกทางเดียว (One-Way Classification Analysis of Variance : One-way ANOVA)

7.6.4 การศึกษาเปรียบเทียบความคิดเห็นของข้าราชการในหน่วยงานต่าง ๆ เกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้ออำนวยหรือมูลเหตุ/แรงจูงใจที่ทำให้มีการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่ง ทัศนคติที่มีต่อการทุจริตคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่ง เกณฑ์การแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อนตำแหน่งข้าราชการ และการทุจริตคอร์รัปชันในหน่วยงาน จำแนกตามเพศ จะวิเคราะห์โดยใช้การทดสอบที (t-Test)

7.6.5 ทหความสัมพันธ์ของปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อการทุจริตคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่ง โดยใช้การวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ (Multiple Regression Analysis)

## 7.7 ระยะเวลาทำการวิจัย

การวิจัยใช้เวลา 12 เดือน เริ่มตั้งแต่ 1 กันยายน 2545 - 31 สิงหาคม 2546

## 8. สรุปผลการวิจัย

### 8.1 ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้ออำนวยหรือมูลเหตุ/แรงจูงใจที่ทำให้มีการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่ง

ในการศึกษาปัจจัยที่เอื้ออำนวยหรือมูลเหตุ/แรงจูงใจที่ทำให้มีการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งนั้น ผู้วิจัยทำการศึกษา

ความคิดเห็นของข้าราชการที่มีต่อข้อคำถามต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้ออำนวยหรือมูลเหตุ/แรงจูงใจที่ทำให้มีการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่ง ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถามต่าง ๆ จำนวน 15 ข้อคำถาม ดังนี้

ในหน่วยงานของท่าน ข้าราชการที่มีตำแหน่งสูงมีโอกาที่จะได้รับผลประโยชน์นอกเหนือจากเงินเดือนประจำทั้งทางตรงและทางอ้อมมาก

ในหน่วยงานของท่าน ผู้บังคับบัญชาสามารถลงโทษหรือให้ความดีความชอบผู้ใต้บังคับบัญชาได้โดยตรง ไม่จำเป็นต้องผ่านคณะกรรมการ หรือมีคณะกรรมการ แต่ส่วนใหญ่มักจะปฏิบัติตามความคิดเห็นของผู้บังคับบัญชา

ในหน่วยงานของท่าน หัวหน้าส่วนราชการจะใช้อำนาจในการตัดสินใจเองในทุกเรื่อง

ในหน่วยงานของท่าน ข้าราชการที่มีตำแหน่งสูงจะเป็นที่เกรงใจของบุคคลทั่วไปมาก

ในหน่วยงานของท่าน ผู้บังคับบัญชาไม่เป็นแบบอย่างที่ดี มุ่งแต่สร้างผลประโยชน์แก่ตัวเองและพรรคพวก

ในหน่วยงานของท่าน ข้าราชการที่ตำแหน่งสูงจะได้รับผลประโยชน์ (นอกเหนือจากเงินเดือนประจำ) ค่อนข้างเมื่อเทียบกับเงินที่จ่ายไปเพื่อซื้อตำแหน่งสูงขึ้น

ในหน่วยงานของท่าน กฎเกณฑ์ในการแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อนตำแหน่ง มีช่องทางที่จะทำให้เกิดการซื้อขายตำแหน่งได้ง่าย

ในหน่วยงานของท่าน หลักเกณฑ์ในการแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อนตำแหน่งเหมาะสม โปร่งใสและเป็นธรรม

ในหน่วยงานของท่าน มีการปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ในการแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อนตำแหน่งที่กำหนดไว้

ในหน่วยงานของท่าน ผู้มีอำนาจได้ใช้ดุลพินิจในการแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อนตำแหน่งอย่างเป็นธรรม

ในหน่วยงานของท่าน นักการเมืองสามารถเข้ามาแทรกแซงหรือมีอิทธิพลในการแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อนตำแหน่งสูงขึ้น

ในหน่วยงานของท่าน ข้าราชการส่วนใหญ่มีรายได้ไม่เพียงพอกับค่าครองชีพ

ในหน่วยงานของท่าน การซื้อขายตำแหน่ง/ แต่งตั้ง/ โยกย้าย เป็นเรื่องปกติธรรมดา

ในหน่วยงานของท่าน การซื้อขายตำแหน่ง/ แต่งตั้ง/ โยกย้าย มักจะเป็นความลับระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย คงไม่มีผู้อื่นรู้

ในหน่วยงานของท่าน การลงโทษทางวินัยผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการซื้อขายตำแหน่ง/แต่งตั้ง/โยกย้าย มีความยุ่งยากในการหาพยานหลักฐาน และมีขั้นตอนมากมายในการสอบสวน ผู้วิจัยให้คะแนน 1 สำหรับข้อความที่ข้าราชการมีความคิดเห็นว่าเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในหน่วยงานนั้น และให้คะแนน 0 สำหรับข้อความที่ข้าราชการมีความคิดเห็นว่าได้เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในหน่วยงานนั้น และวัดความคิดเห็นของข้าราชการเกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้ออำนวยหรือมูลเหตุ/แรงจูงใจที่ทำให้มีการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่ง โดยคำนวณค่าเฉลี่ยของคะแนนรวมของทุกข้อคำถาม และแปลผลคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

- 0.000 – 0.200 มีปัจจัยที่เอื้ออำนวยหรือมูลเหตุ/แรงจูงใจที่ทำให้มีการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในระดับน้อย
- 0.201 – 0.400 มีปัจจัยที่เอื้ออำนวยหรือมูลเหตุ/แรงจูงใจที่ทำให้มีการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในระดับค่อนข้างน้อย
- 0.401 – 0.600 มีปัจจัยที่เอื้ออำนวยหรือมูลเหตุ/แรงจูงใจที่ทำให้มีการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในระดับปานกลาง
- 0.601 – 0.800 มีปัจจัยที่เอื้ออำนวยหรือมูลเหตุ/แรงจูงใจที่ทำให้มีการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในระดับค่อนข้างมาก
- 0.801 – 1.000 มีปัจจัยที่เอื้ออำนวยหรือมูลเหตุ/แรงจูงใจที่ทำให้มีการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในระดับมาก

ผลการสำรวจ พบว่า ในภาพรวมแล้วข้าราชการที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเห็นด้วยในระดับปานกลางว่า มีปัจจัยที่เอื้ออำนวยหรือมูลเหตุ/แรงจูงใจ ที่ทำให้มีการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในหน่วยงาน แต่เมื่อพิจารณาความคิดเห็นของข้าราชการที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามหน่วยงานพบว่า กลุ่มตัวอย่างข้าราชการในเกือบทุกสังกัดเห็นด้วยในระดับปานกลางว่า มีปัจจัยที่เอื้ออำนวยหรือมูลเหตุ/แรงจูงใจ ที่ทำให้มีการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในหน่วยงาน ยกเว้นกลุ่มตัวอย่างข้าราชการสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติเห็นด้วยค่อนข้างมากกว่า มีปัจจัยที่เอื้ออำนวยหรือมูลเหตุ/แรงจูงใจที่ทำให้มีการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในหน่วยงาน ซึ่งแตกต่างจากข้าราชการในหน่วยงานอื่น อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ดูตารางที่ 1 และ 2) และนอกจากนี้ยังพบว่ากลุ่มตัวอย่างข้าราชการสังกัดกระทรวงศึกษา

การมีความคิดเห็นว่ามีปัจจัยที่เอื้ออำนวยหรือมูลเหตุ/แรงจูงใจที่ทำให้มีการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในหน่วยงานแตกต่างจากข้าราชการที่สังกัดหน่วยงานอื่น (ยกเว้นกระทรวงสาธารณสุข) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ดูตารางที่ 2)

## 8.2 ทศนคติของข้าราชการเกี่ยวกับการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่ง

ในการศึกษาทัศนคติของกลุ่มตัวอย่างข้าราชการที่มีต่อการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่ง ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของข้าราชการที่มีต่อข้อคำถามต่างๆ ที่เกี่ยวกับการเลื่อนตำแหน่ง แต่งตั้ง โยกย้าย ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถามต่างๆ จำนวน 15 ข้อคำถาม ดังนี้

1. เป็นเรื่องปกติที่ผู้บังคับบัญชาจะเลือกสนับสนุนคนที่มีรู้จักหรือใกล้ชิด ถึงแม้ว่าคนอื่น ๆ จะไม่เห็นด้วยก็ตาม เพราะคนที่ใกล้ชิดจะให้ความช่วยเหลือและคล้อยตาม
2. การเลื่อนตำแหน่ง/แต่งตั้ง/โยกย้าย ควรพิจารณาจากความรู้ความสามารถมากกว่าคุณสมบัติอื่น
3. เป็นการยากที่จะปฏิเสธผู้มีอำนาจหรือผู้เคยมีบุญคุณเมื่อถูกขอร้องให้ทำบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งบางครั้งอาจจะเป็นการไม่ถูกต้องเหมาะสม
4. ข้าราชการซึ่งหวังความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ควรจะต้องยอมเสียสละเวลาส่วนตัวบ้าง เพื่อสร้างความสนิทสนมหรือคอยรับใช้ผู้บังคับบัญชา
5. ผู้บังคับบัญชาไม่ควรแสดงความคิดเห็นขัดแย้งกับผู้บังคับบัญชาไม่ว่าผู้บังคับบัญชาจะถูกหรือผิด และด้วยเหตุผลนี้ ท่านจะไม่ขัดแย้งกับผู้บังคับบัญชาของท่านไม่ว่ากรณีใดๆ
6. ท่านยอมรับได้กับเรื่องการค้าขายตำแหน่งเนื่องจากเป็นเรื่องปกติในวงราชการ
7. เป็นเรื่องที่น่าจะพยายอมรับได้ถ้าข้าราชการที่ซื้อขายตำแหน่งนั้นเป็นคนที่มีความรู้ความสามารถ
8. การซื้อขายตำแหน่งในหน่วยงานย่อมส่งผลเสียต่อระบบการทำงานและการบริหารงาน
9. ครอบครัวของท่านจะยินดีมากหากท่านได้เลื่อนตำแหน่งไม่ว่าจะโดยวิธีใด
10. เป็นการสมควรแล้วที่ประชาชน ซึ่งมาขอรับบริการหรือขอความช่วยเหลือจากหน่วยงานราชการจะต้องให้ค่าเหนื่อย

หรือสินน้ำใจแก่ข้าราชการ เพราะข้าราชการส่วนใหญ่มีเงินเดือนน้อยและไม่มียาได้พิเศษ

11. เป็นการคุ้มค่ากับการจ่ายเงินเพื่อให้ได้รับตำแหน่งบางตำแหน่งในหน่วยงานราชการ
  12. การที่ข้าราชการรับสินน้ำใจจากบางคนโดยที่ไม่ได้เรียกร้องเงินทองไม่น่าจะถือว่าเป็นการทุจริตคอร์รัปชัน
  13. เป็นเรื่องที่สามารถยอมรับได้ ถ้าข้าราชการที่ซื้อตำแหน่งนั้นไม่ได้หวังผลประโยชน์ทั้งทางตรงและทางอ้อมจากการดำรงตำแหน่งนั้น แต่หวังเพียงเพื่อให้เป็นเกียรติและชื่อเสียงของวงศ์ตระกูล
  14. เป็นเรื่องที่น่าเห็นใจ ถ้าข้าราชการผู้นั้นจำเป็นต้องซื้อขายตำแหน่ง มิเช่นนั้นจะไม่เจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน
  15. ถ้ากฎหมายในการเลื่อนขั้นเลื่อนตำแหน่ง/แต่งตั้ง/โยกย้ายมีช่องโหว่ให้มีการซื้อขายตำแหน่งได้ ท่านอาจจะใช้ช่องทางนั้นในการเลื่อนตำแหน่งเพื่อความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน
- สำหรับข้อความเชิงบวกต่อการทุจริตคอร์รัปชัน (ได้แก่ ข้อความที่ 1, 3-7, และ 9-15) ผู้วิจัยให้คะแนน 1, 2, 3, 4 และ 5 ถ้าผู้ตอบไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง ไม่เห็นด้วย ไม่แน่ใจ เห็นด้วย และเห็นด้วยอย่างยิ่งกับข้อความนั้น ตามลำดับ ส่วนข้อความข้อความเชิงลบต่อการทุจริตคอร์รัปชัน (ได้แก่ ข้อความที่ 2 และ 8) ผู้วิจัยให้คะแนน 1, 2, 3, 4 และ 5 ถ้าผู้ตอบเห็นด้วยอย่างยิ่ง เห็นด้วย ไม่แน่ใจ ไม่เห็นด้วย และไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับข้อความนั้น ตามลำดับ และวัดความคิดเห็นหรือทัศนคติ

ที่มีต่อการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่ง โดยคำนวณจากค่าเฉลี่ยของคะแนนรวมของทุกข้อคำถาม และแปลผลคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

- |               |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                           |
|---------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| 1.000 - 1.800 | มีทัศนคติที่ไม่ดีอย่างยิ่งต่อการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่ง                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| 1.801 - 2.600 | มีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่ง                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
| 2.601 - 3.400 | มีทัศนคติเป็นกลางต่อการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่ง                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                      |
| 3.401 - 4.200 | มีทัศนคติที่ดีต่อการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่ง                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| 4.201 - 5.000 | มีทัศนคติที่ดีอย่างยิ่งต่อการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่ง ผลการสำรวจพบว่า ในภาพรวมแล้วข้าราชการที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่ไม่ดีหรือไม่เห็นด้วยต่อการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่ง แต่เมื่อพิจารณา ทัศนคติของข้าราชการที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามหน่วยงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างข้าราชการในเกือบทุกสังกัดมีทัศนคติที่ไม่ดีหรือไม่เห็นด้วยต่อการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่ง ยกเว้นกลุ่มตัวอย่างข้าราชการสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่มีทัศนคติเป็นกลาง หรือไม่มีความเห็นต่อการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่ง ซึ่งแตกต่างจากข้าราชการที่สังกัดหน่วยงานอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ดูตารางที่ 3 และ 4) |

**ตารางที่ 1** ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับปัจจัยที่เอื้ออำนวยหรือมูลเหตุ/แรงจูงใจที่ทำให้มีการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่ง

| หน่วยงาน   | Mean  | SD    |
|------------|-------|-------|
| รวม        | 0.504 | 0.278 |
| มหาดไทย    | 0.475 | 0.28  |
| ศึกษาธิการ | 0.408 | 0.252 |
| สาธารณสุข  | 0.455 | 0.308 |
| คมนาคม     | 0.513 | 0.269 |
| เกษตรฯ     | 0.512 | 0.298 |
| การคลัง    | 0.484 | 0.266 |
| สนง.ตำรวจ  | 0.635 | 0.257 |



**ตารางที่ 2** ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความคิดเห็นของข้าราชการในหน่วยงานต่างๆ เกี่ยวกับปัจจัยที่  
เอื้ออำนวยหรือ มูลเหตุ/ แรงจูงใจ

| หน่วยงาน   | สนง.ตำรวจ | คมนาคม | เกษตรฯ | การคลัง | มหาดไทย | สาธารณสุข | ศึกษาธิการ |
|------------|-----------|--------|--------|---------|---------|-----------|------------|
| สนง.ตำรวจ  | -         | 0.123* | 0.124* | 0.151*  | 0.160*  | 0.180*    | 0.227*     |
| คมนาคม     |           | -      | 0.001  | 0.028   | 0.038   | 0.057     | 0.105*     |
| เกษตรฯ     |           |        | -      | 0.027   | 0.037   | 0.056     | 0.104*     |
| การคลัง    |           |        |        | -       | 0.009   | 0.029     | 0.076*     |
| มหาดไทย    |           |        |        |         | -       | 0.019     | 0.067*     |
| สาธารณสุข  |           |        |        |         |         | -         | 0.047      |
| ศึกษาธิการ |           |        |        |         |         |           | -          |

\*ค่าเฉลี่ยของคะแนนของ 2 หน่วยงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

**ตารางที่ 3** ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนทัศนคติที่มีต่อการคอร์รัปชัน

| หน่วยงาน   | Mean  | SD    |
|------------|-------|-------|
| รวม        | 2.253 | 0.541 |
| มหาดไทย    | 2.166 | 0.472 |
| ศึกษาธิการ | 2.165 | 0.539 |
| สาธารณสุข  | 2.078 | 0.423 |
| คมนาคม     | 2.231 | 0.519 |
| เกษตรฯ     | 2.162 | 0.454 |
| การคลัง    | 2.166 | 0.481 |
| สนง.ตำรวจ  | 2.614 | 0.595 |

**ตารางที่ 4** ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนทัศนคติของข้าราชการในหน่วยงานต่าง ๆ ที่มีต่อการคอร์รัปชัน  
ในการซื้อขายตำแหน่งในระบบราชการ

| หน่วยงาน   | สนง. | คมนาคม | มหาดไทย | การคลัง | ศึกษาธิการ | เกษตรฯ | สาธารณสุข |
|------------|------|--------|---------|---------|------------|--------|-----------|
| สนง.       | -    | 0.382* | 0.448*  | 0.447*  | 0.449*     | 0.452* | 0.535*    |
| คมนาคม     |      | -      | 0.065   | 0.065   | 0.066      | 0.069  | 0.153     |
| มหาดไทย    |      |        | -       | 0.000   | 0.001      | 0.004  | 0.087     |
| การคลัง    |      |        |         | -       | 0.001      | 0.004  | 0.088     |
| ศึกษาธิการ |      |        |         |         | -          | 0.003  | 0.087     |
| เกษตรฯ     |      |        |         |         |            | -      | 0.084     |
| สาธารณสุข  |      |        |         |         |            |        | -         |

\* ค่าเฉลี่ยของคะแนนของ 2 หน่วยงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

### 8.3 ความคิดเห็นเกี่ยวกับเกณฑ์ในการแต่งตั้ง/โยกย้าย/ เลื่อนตำแหน่งของข้าราชการ.

การศึกษาเกณฑ์ในการแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อนตำแหน่งข้าราชการนั้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของข้าราชการที่มีต่อข้อคำถามต่างๆ ที่เกี่ยวกับเกณฑ์ในการแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อน

ตำแหน่งข้าราชการ ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถามต่างๆ จำนวน 5 ข้อคำถาม ดังนี้

1. ควรมีการยกเลิกหลักเกณฑ์เดิม และกำหนดให้มีการใช้หลักเกณฑ์ใหม่ เกี่ยวกับการแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อนตำแหน่งข้าราชการ

2. ในการแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อนตำแหน่งข้าราชการควรมีคณะกรรมการพิจารณาก่อนการแต่งตั้ง ซึ่งมาจากข้าราชการประจำ ข้าราชการเกษียณ และผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอกกระทรวงหรือกรม ที่อยู่นอกเหนืออำนาจ/อิทธิพลของนักการเมือง หรือหัวหน้าส่วนราชการที่มีอำนาจ สั่งบรรจุ/แต่งตั้ง เพื่อคานอำนาจ อิทธิพลของนักการเมืองหรือหัวหน้าส่วนราชการในการพิจารณา เรื่องการบรรจุ/แต่งตั้งข้าราชการระดับสูง

3. ในกระบวนการคัดเลือก/เลือกตั้งผู้ที่เข้ามาเป็น กรรมการพิจารณาแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อนตำแหน่งข้าราชการนั้น ควรให้ข้าราชการในกระทรวง ตั้งแต่ระดับ 7 ขึ้นไป ได้เข้ามามี ส่วนร่วมในการคัดเลือกผู้ที่เหมาะสมและมีคุณธรรมเข้ามาเป็น กรรมการ

4. ควรระบุให้คณะกรรมการพิจารณาแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อนตำแหน่งข้าราชการ ต้องกำหนด และประกาศหลักเกณฑ์ วิธีการ และขั้นตอนในการพิจารณาแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อน ตำแหน่ง อย่างเป็นธรรมให้ข้าราชการในกระทรวงทราบโดยทั่วกัน เพื่อเป็นหลักประกันว่าจะมีการดำเนินการตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้

5. ควรกำหนดให้มีการประกาศหรือเผยแพร่การพิจารณา และผลการพิจารณาการแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อนตำแหน่งให้ ข้าราชการในกระทรวงและบุคคลทั่วไปรับทราบข้าราชการที่เป็น กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ให้อันดับคะแนน (Rating) ซึ่งให้คะแนน 1 สำหรับข้อคำถามที่ข้าราชการมีความคิดเห็นไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง กับข้อคำถามนั้น ให้คะแนน 2 สำหรับข้อคำถามที่ข้าราชการมีความคิดเห็นไม่เห็นด้วยกับข้อคำถามนั้น ให้คะแนน 3 สำหรับ ข้อคำถามที่ข้าราชการมีความคิดเห็นไม่เห็นใจกับข้อคำถามนั้น ให้คะแนน 4 สำหรับข้อคำถาม ที่ข้าราชการมีความคิดเห็นไม่เห็น ด้วยกับข้อคำถามนั้น และ ให้คะแนน 5 สำหรับข้อคำถามที่ข้า

ราชการมีความคิดเห็นไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับข้อคำถามนั้น และ ผู้วิจัยวัดความคิดเห็นของข้าราชการเกี่ยวกับ เกณฑ์ในการแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อนตำแหน่งข้าราชการ โดยคำนวณหาค่าเฉลี่ย ของคะแนนรวมของทุกข้อคำถาม และแปลผลคะแนนเฉลี่ย ดังนี้

|                                            |                                                                       |
|--------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------|
| 1.000 – 1.800                              | ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่งกับเกณฑ์ในการ                                     |
| การแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อนตำแหน่งข้าราชการ |                                                                       |
| 1.801 – 2.600                              | ไม่เห็นด้วยกับเกณฑ์ในการแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อนตำแหน่งข้าราชการ       |
| 2.601 – 3.400                              | ไม่แน่ใจกับเกณฑ์ในการแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อนตำแหน่งข้าราชการ          |
| 3.401 – 4.200                              | เห็นด้วยกับเกณฑ์ในการแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อนตำแหน่ง ข้าราชการ         |
| 4.201 – 5.000                              | เห็นด้วยอย่างยิ่งกับเกณฑ์ในการแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อนตำแหน่งข้าราชการ |

จากการสำรวจความคิดเห็นเกี่ยวกับเกณฑ์ในการแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อนตำแหน่งของข้าราชการ พบว่า ในภาพรวมแล้วข้าราชการที่เป็นกลุ่มตัวอย่างทุกสังกัดเห็นด้วยกับการใช้หลักเกณฑ์ใหม่ในการแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อนตำแหน่งข้าราชการ (ดูตารางที่ 5) แต่เมื่อพิจารณา คิดเห็นเกี่ยวกับเกณฑ์ในการแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อนตำแหน่งของข้าราชการที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำแนกตามหน่วยงาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างข้าราชการที่สังกัด กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงคมนาคม มีความคิดเห็นเกี่ยวกับเกณฑ์ในการแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อนตำแหน่งของข้าราชการแตกต่างจากข้าราชการที่สังกัดหน่วยงานอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ดูตารางที่ 6)

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็นเกี่ยวกับเกณฑ์ในการแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อนตำแหน่งข้าราชการ

|             | Mean  | SD    |
|-------------|-------|-------|
| รวม         | 4.082 | 0.610 |
| มหาดไทย     | 4.053 | 0.662 |
| ศึกษาธิการ  | 4.181 | 0.568 |
| สาธารณสุข   | 4.075 | 0.528 |
| คมนาคม      | 3.933 | 0.594 |
| เกษตรฯ      | 4.090 | 0.639 |
| การคลัง     | 4.053 | 0.616 |
| ขนส่ง,ตำรวจ | 4.088 | 0.613 |

**ตารางที่ 6** ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความคิดเห็นของข้าราชการในหน่วยงานต่างๆ เกี่ยวกับเกณฑ์ในการแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อนตำแหน่งข้าราชการ

| หน่วยงาน   | ศึกษาธิการ | เกษตร ฯ | สนง.ตำรวจ | สาธารณสุข | มหาดไทย | การคลัง | คมนาคม |
|------------|------------|---------|-----------|-----------|---------|---------|--------|
| ศึกษาธิการ | -          | 0.091*  | 0.093*    | 0.106*    | 0.128*  | 0.128*  | 0.248* |
| เกษตร ฯ    | -          | -       | 0.002     | 0.016     | 0.037   | 0.037   | 0.157* |
| สนง.ตำรวจ  | -          | -       | -         | 0.013     | 0.035   | 0.035   | 0.155* |
| สาธารณสุข  | -          | -       | -         | -         | 0.022   | 0.022   | 0.142* |
| มหาดไทย    | -          | -       | -         | -         | -       | 0.000   | 0.120* |
| การคลัง    | -          | -       | -         | -         | -       | -       | 0.120* |
| คมนาคม     | -          | -       | -         | -         | -       | -       | -      |

\*ค่าเฉลี่ยของคะแนนของ 2 หน่วยงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

#### 8.4 ความคิดเห็นเกี่ยวกับการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในหน่วยงานราชการ

ในการศึกษาเรื่องการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในหน่วยงานราชการนั้น ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาความคิดเห็นของข้าราชการที่มีต่อข้อคำถามต่างๆ ที่เกี่ยวกับการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในหน่วยงานราชการ ซึ่งประกอบด้วยข้อคำถามต่าง ๆ จำนวน 9 ข้อคำถาม ดังนี้

1. ท่านเคยได้ยินมาว่า มีบางคนในหน่วยงานของท่านได้รับการแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อนตำแหน่งอย่างไม่เป็นธรรมหรือใช้ระบบเล่นพรรคเล่นพวก

2. ท่านเชื่อ/แน่ใจว่า มีบางคนในหน่วยงานของท่านได้รับการแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อนตำแหน่ง อย่างไม่เป็นธรรมหรือใช้ระบบเล่นพรรคเล่นพวก

3. ท่านเชื่อ/แน่ใจว่า มีบางคนในหน่วยงานของท่านไม่ได้รับการแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อนตำแหน่งเนื่องจากมีการเล่นพรรคเล่นพวก

4. ท่านเคยได้รับการทบทวนให้ช่วยติดต่อ/แนะนำช่องทางการที่จะวิ่งเต้น/แต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อนตำแหน่งข้าราชการในหน่วยงานของท่าน

5. ท่านเคยได้ยินมาว่า มีบางคนในหน่วยงานของท่านซื้อ/รับเงินเพื่อแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อนตำแหน่ง

6. ท่านเชื่อ/แน่ใจว่า มีบางคนในหน่วยงานของท่านซื้อ/รับเงินเพื่อให้ได้รับการแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อนตำแหน่ง

7. ท่านเคยทบทวนให้ผู้อื่นช่วยติดต่อวิ่งเต้นเพื่อให้ได้รับการแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อนตำแหน่ง

8. ท่านเคยได้รับความไม่เป็นธรรมในการแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อนตำแหน่ง

9. ท่านเคยถูกกล่าวหาว่าไม่ให้ความเป็นธรรมในการแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อนตำแหน่ง

ข้าราชการที่เป็นกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ให้อันดับคะแนน (Rating) ซึ่งให้คะแนน 0 สำหรับข้อคำถามที่ข้าราชการมีความคิดเห็นว่า ไม่มีเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้นในหน่วยงานของตน ให้คะแนน 1 สำหรับข้อคำถามที่ข้าราชการมีความคิดเห็นว่า เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นน้อยในหน่วยงานของตนให้คะแนน 2 สำหรับข้อคำถามที่ข้าราชการมีความคิดเห็นว่า เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในระดับปานกลางในหน่วยงานของตน ให้คะแนน 3 สำหรับข้อคำถามที่ข้าราชการมีความคิดเห็นว่า เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นค่อนข้างมากในหน่วยงานของตน และให้คะแนน 4 สำหรับข้อคำถามที่ข้าราชการมีความคิดเห็นว่า เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมากในหน่วยงานของตน และผู้วิจัยได้ให้คะแนนกับข้อคำถามต่าง ๆ แตกต่างกัน โดยมีเกณฑ์ในการให้นำหนักกับข้อคำถามต่าง ๆ ดังนี้

- ถ้าเคยได้ยินหรือเคยรับทราบเกี่ยวกับการแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อนตำแหน่งข้าราชการอย่างไม่เป็นธรรม ได้แก่ ข้อคำถามที่ 1 และ 5 ให้นำหนักคะแนนสำหรับข้อคำถามทั้ง 2 ข้อ เท่ากับ 1

- ถ้าเชื่อหรือแน่ใจว่ามีการแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อนตำแหน่งข้าราชการอย่างไม่เป็นธรรม ได้แก่ข้อคำถามที่ 2, 3 และ 6 ให้นำหนักคะแนนสำหรับข้อคำถามทั้ง 3 ข้อ เท่ากับ 2

- ถ้าเคยเข้าไปมีส่วนเกี่ยวข้องกับการแต่งตั้ง/โยกย้าย/เลื่อนตำแหน่งข้าราชการอย่างไม่เป็นธรรม ได้แก่ ข้อคำถามที่ 4, 7, 8 และ 9 ให้นำหนักคะแนนสำหรับข้อคำถามทั้ง 4 ข้อ เท่ากับ 3

จากนั้นได้คำนวณหาค่าเฉลี่ยแบบถ่วงน้ำหนักของคะแนนรวมทั้งถ่วงน้ำหนักแล้วของทุกข้อคำถาม และแปลผลคะแนนเฉลี่ยที่ได้ดังนี้

|               |                                                          |
|---------------|----------------------------------------------------------|
| 0.000 – 0.800 | มีการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในหน่วยงานน้อย         |
| 0.801 – 1.600 | มีการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในหน่วยงานค่อนข้างน้อย |
| 1.601 – 2.400 | มีการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในหน่วยงานปานกลาง      |
| 2.401 – 3.200 | มีการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในหน่วยงานค่อนข้างมาก  |
| 3.201 – 4.000 | มีการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในหน่วยงานมาก          |

จากการสำรวจพบว่า ในภาพรวมแล้วข้าราชการที่เป็นกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า มีการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในหน่วยงานในระดับค่อนข้างน้อย แต่เมื่อพิจารณาความคิดเห็นเกี่ยวกับการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในหน่วยงานของข้าราชการที่เป็นกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามหน่วยงานพบว่า กลุ่มตัวอย่างข้าราชการในเกือบทุกสังกัดมีความคิดเห็นว่า มีการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในหน่วยงานในระดับค่อนข้างน้อย ยกเว้นกลุ่มตัวอย่างข้าราชการสังกัดสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่มีความคิดเห็นว่า มีการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในหน่วยงานในระดับปานกลาง ซึ่งแตกต่างจากข้าราชการที่สังกัดหน่วยงานอื่นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ดูตารางที่ 7 และ 8)

**ตารางที่ 7** คะแนนเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนความคิดเห็นของข้าราชการ เกี่ยวกับการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในหน่วยงานราชการ จำแนกตามหน่วยงาน

| หน่วยงาน   | Mean  | SD    |
|------------|-------|-------|
| รวม        | 1.218 | 0.772 |
| มหาดไทย    | 1.168 | 0.722 |
| ศึกษาธิการ | 1.022 | 0.693 |
| สาธารณสุข  | 0.966 | 0.708 |
| คมนาคม     | 1.089 | 0.705 |
| เกษตรฯ     | 1.188 | 0.757 |
| การคลัง    | 1.139 | 0.678 |
| สนง.ตำรวจ  | 1.710 | 0.839 |

**ตารางที่ 8** ความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของคะแนนความคิดเห็นของข้าราชการในหน่วยงานต่างๆ เกี่ยวกับการคอร์รัปชันในการซื้อตำแหน่งในหน่วยงานราชการ

| หน่วยงาน   | สนง.ตำรวจ | เกษตรฯ | มหาดไทย | การคลัง | คมนาคม | ศึกษาธิการ | สาธารณสุข |
|------------|-----------|--------|---------|---------|--------|------------|-----------|
| สนง.ตำรวจ  | -         | 0.522* | 0.542*  | 0.570*  | 0.621* | 0.688*     | 0.744*    |
| เกษตรฯ     |           | -      | 0.020   | 0.048   | 0.099  | 0.166*     | 0.221     |
| มหาดไทย    |           |        | -       | 0.028   | 0.078  | 0.146      | 0.201     |
| การคลัง    |           |        |         | -       | 0.050  | 0.118      | 0.173     |
| คมนาคม     |           |        |         |         | -      | 0.067      | 0.123     |
| ศึกษาธิการ |           |        |         |         |        | -          | 0.056     |
| สาธารณสุข  |           |        |         |         |        |            | -         |

\* คะแนนเฉลี่ยของคะแนนของ 2 หน่วยงานแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

### 8.5 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในหน่วยงานราชการ

จากการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณ เพื่อหาตัวแปรที่สามารถอธิบายความผันแปรของการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในระบบราชการ พบว่า ปัจจัยที่เอื้ออำนวยหรือมูลเหตุ/แรงจูงใจที่ทำให้

ให้มีการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่ง รองลงมาคือ ทศนคติที่มีต่อการเลื่อนตำแหน่ง/แต่งตั้งโยกย้าย รายได้ เพศ ระดับการศึกษา และอายุ สามารถอธิบายความผันแปรของการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในหน่วยงานราชการได้ร้อยละ 86.6 (ดูตารางที่ 9)

ตารางที่ 9 สัมประสิทธิ์การถดถอย และค่า R Square ของการวิเคราะห์การถดถอยพหุคูณในภาพรวมทุกหน่วยงาน

| ตัวแปร   | สัมประสิทธิ์ | สัมประสิทธิ์ | t      | Sig.  |
|----------|--------------|--------------|--------|-------|
| MOTIVATE | 1.951        | .663         | 36.580 | 0.000 |
| ATTITUDE | 0.153        | .211         | 6.149  | 0.000 |
| INCOME   | 0.000009     | .144         | 4.627  | 0.000 |
| SEX      | 0.129        | .062         | 4.048  | 0.000 |
| ED2      | -0.062       | -.026        | -2.083 | 0.037 |
| AGE      | -0.00325     | -.090        | -1.967 | 0.049 |

R Square = 0.866

Adjusted R Square = 0.866

Std. Error of the Estimate = 0.6203

### 8.6 ผลการสัมภาษณ์เจาะลึก

จากการสัมภาษณ์เจาะลึกและข้อคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างเกี่ยวกับ สาเหตุและแรงจูงใจที่ทำให้เกิดการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในระบบราชการ วิธีการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในระบบราชการ ผลกระทบของการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในระบบราชการ สรุปได้ดังนี้

1. สาเหตุและแรงจูงใจที่ทำให้เกิดการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในระบบราชการ ได้แก่ 1) ค่านิยมทางสังคม 2) โครงสร้างองค์กร 3) ผลประโยชน์ที่ได้รับทั้งทางตรงและทางอ้อมจากตำแหน่งหน้าที่ 4) ความซื่อสัตย์สุจริตของบุคคล 5) ความบกพร่องในระบบการแต่งตั้งโยกย้าย/เลื่อนตำแหน่ง 6) การแทรกแซงของนักการเมือง และ 7) สภาวะแวดล้อมทางด้านเศรษฐกิจ และสังคม

2. วิธีการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในระบบราชการ มีหลายวิธี เช่น ซื้อขายตำแหน่งผ่านคนใกล้ชิด หรือ คนสนิท ซื้อขายตำแหน่งผ่านนักการเมือง หรือพ่อค้า นักธุรกิจ การให้ของขวัญ ของกำนัล และอาศัยความสัมพันธ์กันเคยเป็น การส่วนตัว

3. ผลกระทบของการคอร์รัปชันในการซื้อขายตำแหน่งในระบบราชการ อาจสรุปได้เป็น 2 ระดับ คือ

3.1 ผลกระทบต่อข้าราชการในหน่วยงาน ซึ่งทำให้ข้าราชการหมดขวัญและกำลังใจในการทำงาน โดยเฉพาะข้าราชการที่มีความตั้งใจในการทำงาน หมกคร่ำครวญและขาดการยอมรับ

ในตัวผู้บังคับบัญชา ทำให้ข้าราชการชั้นผู้น้อยเกิดพฤติกรรมเลียนแบบในการซื้อขายตำแหน่ง และทำให้ข้าราชการที่มีความรู้ความสามารถขาดโอกาสที่จะเจริญก้าวหน้า

3.2 ผลกระทบต่อระบบราชการโดยรวม เนื่องจากรับแบบอุปถัมภ์มาใช้ในการพิจารณาแต่งตั้งโยกย้าย/เลื่อนตำแหน่ง ทำให้ข้าราชการขาดขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งส่งผลเสียต่อระบบราชการ

### 9. ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาจัดระบบการพิจารณาแต่งตั้งโยกย้ายที่รัดกุม ชัดเจน เป็นธรรม โปร่งใส และป้องกันไม่ให้เกิดการวิ่งเต้นซื้อขายตำแหน่ง และแก้ไขหลักเกณฑ์การแต่งตั้งโยกย้ายให้รัดกุมมากขึ้น เพื่อป้องกันการแทรกแซงจากนักการเมืองและลดการใช้ดุลพินิจของผู้มีอำนาจ

2. ควรกำหนดบทลงโทษที่รุนแรงสำหรับข้าราชการที่ใช้ตำแหน่งหน้าที่เรียกรับผลประโยชน์ในทางมิชอบเกี่ยวกับการซื้อขายตำแหน่ง และมีการให้รางวัลแก่ผู้พบเห็นการซื้อขายตำแหน่งด้วย

3. สร้างระบบตรวจสอบ และระบบการร้องทุกข์ที่มีประสิทธิภาพ และรวดเร็ว โดยให้สื่อมวลชนตรวจสอบการซื้อขายตำแหน่ง และชี้แนะให้สังคมยอมรับ หรือยกย่องบุคคลเหล่านี้ให้ประชาชนทั่วไปตระหนักว่าการซื้อขายตำแหน่งข้าราชการเป็นเรื่องที่น่ารังเกียจและมีผลกระทบต่สังคม นอกจากนี้อาจจะให้

มีระบบการตรวจสอบทรัพย์สิน/หนี้สินข้าราชการตั้งแต่ระดับ 7 ขึ้นไป โดยให้แสดงรายการทรัพย์สินและหนี้สินทุกปี

4. สร้างจิตสำนึก ปูปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ให้แก่ข้าราชการ ประชาชน และเยาวชน เพื่อให้ข้าราชการใช้คุณธรรมควบคู่กับเหตุผลในการปกครอง โดยไม่เห็นแก่พวกพ้องและไม่แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตัว และสร้างจิตสำนึก คุณธรรม จริยธรรม และระเบียบวินัยให้แก่ประชาชน และเยาวชนพึงประพฤติปฏิบัติตนโดยยึดหลักคุณธรรม ยกย่อง เชิดชูคนดีมีคุณธรรม เห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตัว และรังเกียจการกระทำที่ผิดศีลธรรมทั้งของตนเองและผู้อื่น

5. ควรปรับเงินเดือนและสวัสดิการของข้าราชการให้สามารถดำรงชีพได้อย่างทัดเทียมอาชีพอื่น ในขณะเดียวกันควรมีการปรับเปลี่ยนค่านิยมทางสังคมจากสังคมแบบวัตถุนิยม สังคมระบบอุปถัมภ์บุญคุณต้องทดแทน เป็นสังคมที่ยึดถือความเป็นอยู่ที่พอเพียงไม่ฟุ้งเฟ้อ ยกย่องคนดีมีความรู้ความสามารถ

6. ควรมีช่วงทดลองงานในตำแหน่งใหม่เป็นเวลา 6 เดือน ก่อนที่จะได้รับการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการเพื่อประเมินความสามารถในการทำงานและการปฏิบัติงานตามวิสัยทัศน์ที่ได้แสดงไว้

7. ลดขั้นตอนการบังคับบัญชาให้น้อยลงและกระจายอำนาจลงสู่ตำแหน่งต่าง ๆ ให้มากกว่าปัจจุบันเพื่อไม่ให้เกิดการรวมศูนย์อำนาจอยู่ ณ ที่ใดที่หนึ่งมากเกินไป

## 10. เอกสารอ้างอิง

- [1] Black 's Law Dictionary. 5th ed. St.Paul, inn:West Publishing,. p.311. 1979.
- [2] พวงเพชร สุรัตน์วิกุล และ สุพัตรา เพชรมณี. นักรบผู้บังหลางในอดีตมีผลกระทบต่อการคอร์รัปชันของข้าราชการในปัจจุบันจริงหรือ?, (กรุงเทพมหานคร:วรวิจิตรพิมพ์. น. 6. 2519.
- [3] อมร รักษาสัตย์. "การป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ", วารสารข้าราชการ, ฉบับที่ 21 น. 17. 2521.
- [4] ทินพันธุ์ นาคะตะ. การคอร์รัปชันในวงราชการไทย:การสำรวจความคิดเห็นของข้าราชการและประชาชน. น. 359. 2519.
- [5] คำแปลภาษาอังกฤษราชกิจจานุเบกษา. ชุดที่ 9/2518. กรุงเทพฯ:มณฑลการพิมพ์. น. 370-377. 2518.
- [6] สุธี อากาศฤกษ์.มูลเหตุแห่งคอร์รัปชัน. กรุงเทพฯ:สำนักงาน ป.ป.ป.. น. 6-7. 2524.
- [7] พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว. รายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์เรื่ององค์ความรู้ว่าด้วยการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการไทย. น. 28-30. 2539.